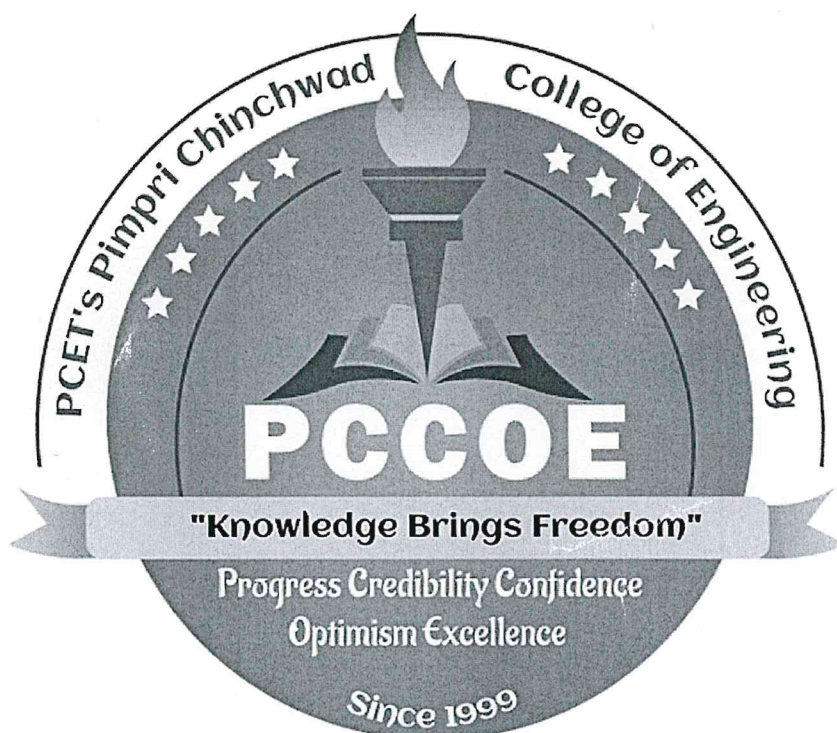

Pimpri Chinchwad Education Trust's

Pimpri Chinchwad College of Engineering

Sector No. 26, Pradhikaran, Nigdi, Pune - 411044

(An Autonomous Institute Affiliated to Savitribai Phule Pune University)

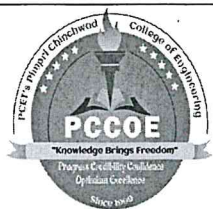

ORDINANCE FOR EXAMINATIONS

Version - 02

With effect from academic year 2023-24

Pimpri Chinchwad Education Trust's
Pimpri Chinchwad College of Engineering

Sector No. 26, Pradhikaran, Nigdi, Pune – 411 044
An Autonomous Institute, Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Ordinance for Examinations

ORDINANCE 1: Grace Marks for Passing in each of head of passing Theory/ Practical/ Oral/ term work (External/Internal)

The examinee shall be given the benefit of grace marks required for passing in each head of passing Theory/ Practical/ Oral/ term work in External or Internal examinations as follows:

Head of Passing	Grace Marks Up to
Upto-50	2
51-100	3
101-150	4
151-200	5
201-250	6
251-300	7
301-350	8
351-400	9
401 & Above	10

Provided that benefit of such gracing marks given in different heads of passing shall not exceed 1% of the aggregate marks in that examination.

Provided further that this gracing is concurrent with the rules and guidelines of professional statutory bodies at the All India level such as AICTE, UGC etc.

Ordinance 2: Moderation

1. The Moderation System shall be applicable in exceptional cases to courses for undergraduate and post graduate examinations based on the recommendation of Department Undergraduate program committee (DUPC) or Post Graduate Program Committee or PG coordinator and HOD.
2. In case marks awarded by the moderator vary by more than 10% from those awarded by original examiner, the marks awarded by the moderator shall be taken as final.

Ordinance 3: Vigilance Squads

1. The Vigilance Squad/s of three to four members including at least one lady member shall be appointed by the Director/Controller of examinations to visit the Control Room and blocks of Examinations to:
 - (i) Ensure that the Examinations are conducted as per norms laid down.
 - (ii) Observe whether the Senior Supervisors and invigilator are following scrupulously instructions for conduct of the examinations.
 - (iii) Check the students who try to resort to malpractices at the time of Examinations and report such cases to the Controller of Examinations.

2. The Vigilance Squad is authorized to visit examination control room without prior intimation and check the record and other material relating to the conduct of Examination. They can enter in any block of Examination for checking the candidate's identity card, hall ticket etc. to ascertain the authenticity of the candidate. The Vigilance Squad shall be authorized to detect use of malpractices and unfair means in the Examination by frisking.
3. Vigilance Squad which may include Deans, HODs and Senior Teachers from various departments and desirably one lady teacher, and any other person as the Director considers appropriate.
4. The Chairman of Vigilance Squad/s shall submit the report on surprise visit directly to the Controller of Examinations with a copy to the Dean Academics. The Vigilance Squad/s may make suggestions in the matter of proper conduct of examinations, if necessary.
5. The Senior Supervisor shall be responsible for the smooth conduct of examination. He/She shall ensure strict vigilance against the use of unfair means by the students and shall be responsible for reporting such cases to the controller of examinations.
6. Director and the controller of examinations will have authority to visit examination control room and examination blocks during examinations without prior notice.

Ordinance 4: Amendment of Results

A) Due to errors

In any case, where it is found that results of examinations are affected by any following errors, the Head of the institute / Controller of examinations on the behalf of BoE have the power of amending such result, in such manner, as shall be in accordance with the true position and to make such declaration as is necessary, with the necessary approval of Head of the institute or CoE on the behalf of Board of Examinations, provided the errors are detected within 6 months from the date of declaration of results. Errors detected thereafter, shall be placed before the Board of Examinations

Errors means:

- i) Error in computer/data entry, printing or programming, etc.
- ii) Clerical error, manual or machine error in totaling or entering of marks in ledger/register.
- iii) Errors due to negligence or oversight of examiner or any other person connected with evaluation moderation and result preparation.

B) Due to fraud, Malpractices, etc.

In any case where the result of an examination has been ascertained and published and it is found that such result has been affected by fraud, malpractices, or any other ethical improper conducts where the examinee is benefitted and that such examinee has in the opinion of the Complaint Redressal Committee been the party of privy to or connived at such fraud or malpractices or improper conducts, the board of examinations shall have power, at any time, notwithstanding the issue of the certificate or the award of a prize or scholarship, to amend the result of such examinee and to make such declaration as the board of examinations considers necessary in that behalf.

Ordinance 5: Appointment of Paper setters, Examiners, Senior Supervisor, Conduct of Examination, etc.

1. No person can claim appointment as paper setter/examiner/moderator for any examination work as a matter of right. Appointments of persons as paper setters/examiners/moderators shall be ordinarily made at the time of an examination. However, if it is necessary to do so, the appointment of papers setters will be made at the time of End Term Examinations. These appointments shall be made from the panel of paper setters/examiners/moderators prepared by the Board of studies concerned.

Board of Studies (BOS) chairman shall recommend the names of the paper setters/examiners/moderators considering eligibility as

- I. Paper setter must have 5 Years teaching experience.
- II. Must have taught the course in relevant domain minimum 3 times / subject expert (to be decided by Chairman BOS).

2. The External/ internal paper setters/examiners/moderators shall not refuse to accept the assignment of the examination work; they shall ensure that their unavailability of assignment is communicated to the Controller of Examinations in the prescribed time limit. If no communication is received within the prescribed time limit, it will be presumed that the assignment is accepted by the paper setter/examiner/moderator. The internal paper setters/examiners/moderators must refuse to do examination work in case he / she have a blood relation with any student at same examination center.

3. An invitation letter seeking consent shall be sent to eligible external paper setter. After consent (Written/Verbal) to carry out examination work. The paper setter/examiner/moderator shall be issued appointment order.

4. Paper setters shall follow the directions given by the Institute from time to time in respect of pattern of questions papers, the setting of question papers, model answers, the scheme of marking, etc.

5. There shall be two senior supervisors appointed by Director for each exam conducted at institute level having a minimum of five years of experience of teaching in the college.

6. The senior supervisor shall not allot the invigilation duties to the employee who is in the blood relation of the student appearing for the examination.

7. The senior supervisor shall ensure that the stationery required for the conduct of examinations, question papers, etc. are received at the examination center. He/she shall also ensure that the packets of the correct question papers and in required quantity are received 20 minutes before the start of the examinations.

8. The senior supervisor shall also ensure that the students are not resorting to unfair means/practices. In case incidences occur, he/she shall report the cases of unfair means to the controller of the examination along with his/her report. He/she shall not leave the examination center during the examination period.

9. The senior supervisor shall ensure that the answer books are distributed to the students 10 minutes before the start of the examination.

10. Students shall register the courses at the start of semester on or before due date mentioned in academic calendar.
11. After the registration, the Exam cell shall issue the name list, summary, and admit cards (Hall Tickets) before the 15 days of commencement of the examination.
12. The senior supervisors shall immediately (on the same day of examination) after the examination is over, dispatch the answer books to the central assessment process cell.
13. The coordinator of the central assessment process cell shall ensure all the preparedness for assessment activity such as answer book collection, scanning of answer books, assessment program/schedule, examiners meeting, etc.
14. The coordinator of the central assessment process cell shall receive the answer books and he/she shall be responsible for getting the answer book to assess within the prescribed time.
15. The coordinator of the central assessment process cell shall submit the mark lists to the controller of examination within the prescribed time.
16. Controller of the examinations shall prepare the ledger and a statement of mark sheet or Grade Card report and declare the result and distribute it to the students.
17. Examination section shall maintain the record of printed and used answer books, question papers.
18. The answer books of examinations shall be preserved for at least 1 year from the date of declaration of final year result.

Ordinance 6: Ordinance regarding unfair means resorted to by the student/faculty and staff:

1. On receipt of report regarding malpractices/unfair means/

(a) On receipt of a report regarding use of unfair means by any student during the examination, including breach of any of the rules laid down by the college Authorities, for proper conduct of examination, the Board of Examinations shall have power, at any time, to inquire and to punish such student for resorting to unfair means or for breach of the rules, by exclusion of such student from examination or from any course at institute or Department or from any Convocation for the purpose of conferring degree, either permanently or for a specified period; or by cancellation of the result of the student in the examination for which the student appeared; or by deprivation of any Scholarship held by him/her or by cancellation of the award of any University prize or medal given to him/her; or by imposition of fine or in any two or more of the aforesaid ways, within a period of one year.

(b) Where the examinations of the courses are conducted by the Colleges, the Principal/Head of Institute concerned, on receipt of a report regarding use of unfair means by any student at any such examination, including breach of any of the rules laid down by the Authorities of the College/Institution for proper conduct of examination, shall have power at any time to inquire and

to punish such student for resorting to unfair means or for breach of any of the rules, by exclusion of such a student from any such examination or from any course/s in any College/Institution, either permanently or for a specified period; or by cancellation of the result of the student in the College/Institution examination for which he/she appeared; or by deprivation of any College/Institution Scholarship or by cancellation of the award of any College! Institution prize or medal gives to him! her, or by imposition of fine or in any two or more of the aforesaid ways.

(c) On receipt of report regarding malpractices used or lapses committed by any paper-setter, examiner, moderator, referee, teacher or any other person connected with the conduct of examination held by the College or Institute including breach of the rules laid down for proper conduct of examination, the Board of Examinations, in the cases of the examinations, or the Management Body in the cases of the examinations conducted by the College/Institution on behalf of the Institute, as the case may be shall have power at any time to inquire and to punish for such malpractices or lapses by declaring disqualified the paper-setter, examiner, moderator, referee, teacher or any other person concerned connected with the conduct of examination from any examination work either permanently or for a specified period or by referring his/her case to the authorities concerned for taking such disciplinary action as deemed fit, as per the rules provided for or in any two or more of the aforesaid ways.

2. Competent Authority:

- (i) The Board of Examinations of the University constituted under the provisions of Section 31(3) shall be the competent authority to take appropriate disciplinary action against the students using, attempting to use, aiding, abetting, instigating or allowing to use unfair means at the examination conducted by the University.
- (ii) The Principal of the constituent College or Head of the Recognized Institution shall be the competent authority to take appropriate disciplinary action against the student/s using, attempting to use, aiding, abetting, instigating or allowing to use unfair means at the examination conducted by the College or Institution, on behalf of the University.

3. Definition-Unless the context otherwise requires:

- (a) "Student" means and includes a person who is enrolled as such by the University/College/Institution for receiving instruction qualifying for any degree, diploma or certificate awarded by the University. It includes ex-student and student registered as candidate (examinee) for any of the degree, diploma or certificate examination.
- (b) "Unfair means" includes one or more of the following acts of commission or acts of omission on the part of students during the examination period.
 - (i) Possessing unfair means material and or copying there from.
 - (ii) Transcribing any unauthorized material or any other use thereof.
 - (iii) Intimidating or using obscene language or threatening or use of violence against invigilator or person on duty for the conduct of examination or man-handling him/her or leaving the examination hall without permission of the supervisor or causing disturbances in any manner in the examination proceedings.
 - (iv) Unauthorized communicating with other examinees or anyone else inside or outside the examination hall.
 - (v) Mutual Mass copying.

- (vi) Smuggling-out, either blank or written, or smuggling-in of answer books as copying material.
- (vii) Smuggling-in blank or written answer-book and forging signature of the Jr. Supervisor thereon.
- (viii) Interfering with or counterfeiting University/College/Institution seal, or answer books or office stationary used in the examinations. ..
- (ix) Insertion of currency notes in the answer books or attempting to bribe any of the persons connected with conduct of examinations.
- (x) Impersonation at the University/ College/ Institution examination.
- (xi) Revealing identity in any form in the answer written or in any other part of the answer book by the student at the University or College or Institution examination.
- (xii) Or any other similar acts of commission and/or acts of omissions which may be considered as unfair means by the competent authority.

(c) "Unfair means relating to examination" means and includes directly or indirectly committing or attempting to commit or threatening to commit any act or coercion, undue influence or fraud or malpractice with a view to obtain wrongful gain to him or to any other person or causing wrongful loss to other person/so

(d) "Unfair means material" means and includes any material whatsoever, related to the subject of the examination, printed, typed, handwritten or otherwise, on the person or on clothes, or body of the student (examinee) or on wood or other material, in any manner, or in the form of chart, diagram, map or drawing or electronic aid etc. which is not allowed in the examination hall.

(e) "Possession of unfair means material by a student" means having any unauthorized material on his/ her person or desk or chair or table or at any place within his/her reach in the examination centre and its environs or premises at any time from the commencement of the examination till its conclusion.

(f) "Student found in possession" means a student, reported in writing, as having been found in possession of unfair means material by Jr. Supervisor, Sr. Supervisor, member of the vigilance Committee or Examination Squad or any other person authorized for this purpose, in this behalf, even if the unfair means material is not produced as evidence because of it being reported as swallowed or destroyed or snatched away or otherwise taken away or spoiled by the student or by any other person acting on his behalf to such an extent that it has become illegible. Provided, report to that effect is submitted by the Sr. Supervisor or Chief conductor or any other authorized person to the Controller of Examinations or Principal or Head of the Institution concerned or any officer authorized in this behalf.

(g) "Material related to the subject of examination" means and includes, if the material is produced as evidence, any material certified as related to the subject of the examination by a competent person and if the material is not produced as evidence or has become illegible for any of the reasons referred to in clause (f) above; the presumption shall be that the material did 'relate to the subject of the examination.

(h) "Chief Conductor" means, Principal of the College concerned or Head of the University Department or Recognized Institution concerned where examination concerned is being conducted; and any other person duly authorized by him or person appointed as in-charge of examination, by prior approval of the University.

4. During examination, examinees and other students shall be under disciplinary control of the Chief Conductor/so

5. Chief Conductors of the Examination Centre shall, in the case of unfair means, follow the procedure as under:

(i) The student shall be called upon to surrender to the Chief Conductor, the unfair means material found in his or her possession, if any and his / her answer book.

(ii) Signature of the student concerned shall be obtained on the relevant materials and list thereon. Sr. Supervisor and the Chief Conductor concerned shall also sign on all the relevant materials and documents.

(iii) Statement of the student and his/her undertaking in the prescribed format and statement of the Jr. Supervisor and Sr. Supervisor concerned shall be recorded in writing by the Chief Conductor. (Appendix-C). If the students refuse to make statement or to give undertaking the Sr. Supervisor concerned and Chief Conductor shall record accordingly under their signatures.

(iv) Chief Conductor shall take one or more of the following decisions depending upon seriousness! gravity of the case:

(a) In the case of impersonation or violence, expel the student concerned from the examination and not allow him/her to appear for remaining examination.

(b) Obtain undertaking from the student to the effect that decision of the competent authority concerned in his/her case shall be final and binding and allow him/her to continue with his/her examination.

(c) May report the case to the concerned Police Station as per the provisions of Maharashtra Act No.xXXI 1982 - An Act to provide for preventing mal-practices at University, Board and other specified examinations.

(d) Confiscate his/her answer book, mark it as "suspected unfair means case" and issue him/her fresh answer book duly marked.

(v) All the materials and list of material mentioned in sub-clause (1) and the undertaking with the statement of the student and that of the Jr. Supervisor as mentioned in clause no.(ii) and (iii) and the answer book/s shall be forwarded by the Chief Conductor, along with his report, to the Controller of Examinations Principal Head of the Institution concerned, as the case may be, in a separate and confidential sealed envelope marked "Suspected unfair means case".

(vi) In case of unfair means of oral type, the Jr. Supervisor and the Sr. Supervisor or authorized person concerned shall record the facts in writing and shall report the same to the Controller of Examinations Principal / Head of the Institution, as the case may be.

(vii) In case of unfair means of online mode of examinations the junior supervisor and Sr. supervisor will be authorized person concerned shall record the facts in writing report the same to the Controller of Examinations/Director or Head of the Institution, as the case may be.

Ordinance 7: Improvement of class / grade

1) A candidate who has passed the B.Tech / M.Tech / M.C.A. / B.Voc. Degree examinations of the Savitribai Phule Pune University, Pune. With class mentioned in column no. I & who desires to improve the class as show in column no. II below will be permitted at his/her option to appear again for the same examination without being required to keep any terms.

Column I	Column II
A+,A,B+,B,C,P or Pass Class or Second Class or Higher Second Class or First Class, as the case may be	O,A+,A,B+,B,C or Second class or Higher Second Class or First Class or First Class with Distinction, as the case may be.

2) A candidate who has re-appeared for the above examination/s under the provision of this of this ordinance fails to improve his/her class/grade, his/her performance at such re-appearance shall be ignored.

3) A candidate will be allowed to re-appear for the examination for improvement of class/grade within a period of two years from the date of his/her passing the B.Tech/ M.Tech/ M.C.A./B.Voc.

4) Within this 2 year period if students gets improvement of class/grade in any attempt then no other chance will be given to that students for further class improvement.

5) A candidate shall have to reappear for minimum 1/3 and or maximum all the (PCCoE) theory courses at a time on which the class is awarded.

6) Candidate will be allowed maximum Four attempts for the improvement of his/her class/ grade within the stipulated period of Two years.

7) A candidate appearing for the improvement of class/grade, shall not be entitled to get benefit of any rules/ordinance of the PCCoE / University regarding condonation.

8) A candidate appearing for the improvement of class/grade shall not be entitled to get any prize/medal/scholarship/award etc.

9) A candidate who desires to apply for improvement of class/grade should submit his/her examination application form for improvement of class from the College/ Department of University / Recognized Institution from which he/her has obtained the original degree. The external student shall register his/her name with examination Section of PCCoE and submit his/her examination form through examination Section.

10) A candidate who has reappeared for the examination under the provisions of this Ordinance for improvement of his/her class/grade and improves his/her class/grade by such re-appearance, will have to surrender his/her original degree, statement of marks and passing certificate etc. to the PCCoE / University. In the revised degree certificate, statement of marks and passing certificate, which will be issued to the candidate, mention will be made of the fact that he/she improved his/her class/grade under this Ordinance.

Ordinance 8: Grant of additional marks for extra-curricular activities

- (1) Notwithstanding anything contained in the Ordinance no. 1 to 6, maximum 15 (fifteen) marks/ maximum 0.15 CGPA points may be granted to candidate appearing for End Term examination of any degree, diploma or certificate, as an incentive, for his Participation in any one or more of the following activities:
 - (a) NCC: National Cadet Corps;
 - (b) NSS: National Service Scheme;
 - (c) Sports: Savitribai Phule Pune University Inter-zonal Sports Tournament/ Inter University Sports Tournament/ All India Inter University Sports Tournament;
 - (d) Cultural/Research: Savitribai Phule Pune University Level or State Level Inter University/Inter-University Zonal Cultural (debating/ elocution/ dramatics/ moot court, etc.)/ Research (Avishkar) or All India Inter-University Cultural (debating/ elocution/ dramatics/ moot court, etc.)/ Research (Anveshan) competition and such other competitions as approved by the Chancellor, from time to time.
- (2) In case of student is failed in any heads of passing/subject/s in that academic year then the benefit can be granted in the form of additional 15 marks. These addition 15 marks shall be added
 - (a) To any head/s of passing or to any subject/s, as case may be, in the examination if the student has failed in such head/s of passing/subject/s and if such additional marks makes enable the student to get necessary passing marks or;
 - (b) To any subject, if such additional marks enable the student to get benefits of exemption. Such additional marks only as are required for examination shall be given.

These additional marks under the clause (a) and (b) above will be granted to student in multiple of 5. If there is any balance of marks, the corresponding CGPA points against the balance marks shall be added to the CGPA, secured by the candidate in the academic year.

OR

- (3) In case of student is Pass in all the heads of passing/subject/s in that academic year then the benefit can be granted in the form of additional 0.15 CGPA points. These additional 0.15 CGPA points shall be added
 - (a) To the CGPA, secured by the candidate in the academic year, subject to the condition that final CGPA of the candidate should not cross 10 points.Provided that the additional marks/ CGPA points shall not be taken into consideration for the purpose of award of any prize, scholarship, merit list or for such other similar purposes.
- (4) Additional marks/ CGPA points shall be granted to the student subject to the conditions mentioned hereunder:
 - (a) NCC:
 - (i) A candidate who has enrolled in NCC and attended 75% parades out of total number of parades and one annual training camp prescribed for NCC, will get 10 marks/ 0.10 CGPA points.
 - (ii) Out of the cadets mentioned in sub-clause (i) above, those who have participated in National Integration Camp / National ThalSena Camp / R.D. Parade, New Delhi

/ Army attachment Camp or a National Level Camp approved by NCC Group Head Quarter, will get 5 marks/ 0.05 CGPA points.

- (iii) The cadets fulfilling the conditions mentioned in (i) and (ii) above at a time, will get maximum 15 marks/ 0.15 CGPA points in that particular academic year.

(b) NSS:

- (i) A candidate who has enrolled in NSS and completed 120 hours of effective work and attended the necessary one special camp as required under NSS Programme and/or has participated in State Level 'Avhan' activity, will get 10 marks/ 0.10 CGPA points.
- (ii) A candidate who has Participated in NSS and completed 120 hours of effective work and participated in State Level and National Level R. D. Parade, will get 5 marks/ 0.05 CGPA points.

OR

- (ii) A candidate who has Participated in NSS and completed 120 hours of effective work and participated in National / International Integration Camp/ National Adventure Sports Camp, e.g. mountaineering, paragliding, skiing etc. organized by NSS on behalf of Youth Sports Mantralaya of Central Government, will get 5 marks/ 0.05 CGPA points.
- (iii) Candidates fulfilling the conditions mentioned in (i) and (ii) above at a time, will get 15 marks/ 0.15 CGPA points in that particular academic year.

(c) Sports:

- (i) A candidate Participated in Savitribai Phule Pune University Inter- Zonal Sports Tournaments through Savitribai Phule Pune University Sports Department, will get 5 marks/ 0.05 CGPA points in that particular academic year.

OR

- (ii) A candidate Participated in State Level Inter University and/or West/ South zone Inter University and/or All India Inter- University sports Tournaments through Savitribai Phule Pune University Sports Department, will get 10 marks/ 0.10 CGPA points in that particular academic year.

OR

- (iii) A candidate Participated in all India Inter-University Sports Tournament sponsored by Association of Indian University (A.I.U), New Delhi, and obtained First/ Second/ third rank in that sports tournament, will get 15 marks/ 0.15 CGPA points in that particular academic year.

(d) Cultural/Research Competition:

- (i) A candidate Participated in Savitribai Phule Pune University Level Cultural / Research Competition of events approved by the Chancellor, will get 5 marks/ 0.05 CGPA points in that particular academic year.

OR

- (ii) A candidate Participated in State Level Inter- University and/or Inter University Zonal Cultural/Research (Avishkar) Competition through Students' Welfare Department of Savitribai Phule Pune University, will get 10 marks/ 0.10 CGPA points in that particular academic year.

OR

- (iii) A candidate Participated in All India Inter-University Cultural/ Research

(Anveshan) Competition sponsored by Association of Indian Universities (A.I.U.), New Delhi, through Students' Welfare Department of Savitribai Phule Pune University and obtained first / second/ third rank in that competition, will get 15 marks/ 0.15 CGPA points in that particular academic year.

- (5) A student shall submit a certificate in a prescribed format within a period of six months from the date of declaration of result of that academic year for the grant of additional marks along with necessary original certificate/s or copies thereof countersigned by the respective cell coordinator and Head of the Department.

No any application received after the above mentioned period shall be entertained by the Examination Cell for the award of additional marks.

- (6) If any difficulty arises in giving effect to provisions of this ordinance, the decision of the Director of institute shall be final and binding in such matters.

Ordinance 9: Providing of additional facilities and benefits to Person with disability (PwD) students

A student with disabilities mentioned in the Maharashtra Government Resolution No.: Misc. 2016/pr. Kr. 302/UE-3 (संकीर्ण -२०१६/प्र. क्र. ३०२/विशि-३) dated 04 March 2017 will be entitled to claim all the additional benefits related to examinations mentioned. As per the Government resolution especially abled students are categorized as per the following.

1. Blindness	8. Mental illness	15. Speech and Language Disability
2. Low vision/Partial Blind	9. Autism Spectrum disorder	16. Thalassemia/ Cancer
3. Leprosy Cured Persons	10. Cerebral palsy	17. Hemophilia
4. Hearing Impairment-deft and hard of hearing.	11. Muscular Dystrophy	18. Sickle Cell disease
5. Locomotor disability including orthopedic disability	12. Chronic Neurological Conditions	19. Multiple Disabilities
6. Dwarfism	13. Specific Learning Disabilities'	20. Acid Attack Victim
7. Intellectual Disability-mentally challenged/ slow learner	14. Multiple Sclerosis	21. Parkinson s disease

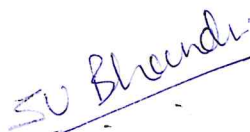
All the above types of availing higher level education should be provided with the following facilities and concessions are to be given to the especially abled students in the above categories taking education at higher education/University level.

- A. Nearest exam center shall be allotted to specially abled students keeping in mind their convenience (As far as possible the center should be the institute where students is studying in or exam center near to his residence). A "PWD" stamp mark is to be printed on the answer sheet of specially abled students and their answer sheet should kept separately for evaluation. After evaluation again it will be mixed with other respective answer sheet.
- B. Extra 20 minutes per hour is to be given to the specially abled students to solve the question paper for all types of examinations. (Internal, External, Practical)

- C. These specially abled students will be benefited with grace of extra 3% of the total marks in all type of examinations (Internal, External, Practical, Oral, Project internship etc.) under this ordinance. The grace marks of 3% of the total marks shall be given to only students those who are fail in respective semester for one course or many courses. If student fails in more than one course then these 3% marks of the total marks will be distributed as per the required courses of respective semester.
- D. A writer facility can be availed to these students with prior permission from the Director/ Controller of Examinations of the institute. However the arrangement of writer is to be made by parents as per the guidelines provided by the University.
- E. All above benefits related to examination will be provided as per student with disabilities mentioned in the Maharashtra Government Resolution No.: Misc. 2016/pr. Kr. 302/UE-3 (संकीर्ण - २०१६/प्र. क्र. ३०२/विशि-३) dated 04 March 2017

Dr. S. L. Tade
Controller of Examinations

Dr. S. U. Bhandari
Dean Academic

Dr. G. N. Kulkarni
Director

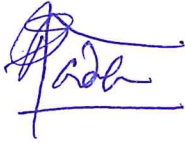
Encl:

1. Maharashtra Government Resolution No.: Misc. 2016/pr. Kr. 302/UE-3 (संकीर्ण - २०१६/प्र. क्र. ३०२/विशि-३) dated 04 March 2017

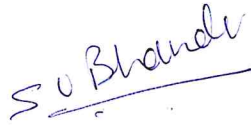

Revision Sheet

Revision No.	Revision Date	Nature of Change	Approved By
Version_02		PCCoE Ordinances for Examinations are revised as Revision No. 02 30.01.2024 Following are the revisions made : • Ordinance 7: Improvement of class / grade is added • Ordinance 8: Grant of additional marks for extra-curricular activities is added • Ordinance 9: Providing of additional facilities and benefits to Person with disability (PWD) students mentioned in the Maharashtra Government Resolution No.: Misc. 2016/pr. Kr. 302/UE-3 (संकीर्ण -२०१६/प्र. क्र. ३०२/विशि-३) dated 04 March 2017. is added	Director

Dr. S. L. Tade
Controller of Examinations

Dr. S. U. Bhandari
Dean Academic

Dr. G. N. Kulkarni
Director

उच्च शिक्षण घेणाऱ्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांना
परिक्षेमध्ये सोयी-सवलती देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र. ३०२/विशि-३

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक :- ०४ मार्च, २०१७.

प्रस्तावना:-

राज्यातील सर्व उच्च शिक्षण देणाऱ्या संस्थामध्ये विशेष गरजा असणाऱ्या (दिव्यांग) विद्यार्थ्यांचे अध्ययन, अध्यापन व मुल्यमापनाची पध्दती वेगळी असणे आवश्यक आहे. विशेष गरजा असणाऱ्या (दिव्यांग) विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक मुल्यमापनामध्ये गरजेनुसार सोयी सवलती देण्यासंदर्भात धोरण निश्चितीसाठी शासन स्तरावरून समिती गठीत करण्यात आली होती. सदर समितीच्या बैठकीमध्ये सर्व अकृषी विद्यापीठाचे परिक्षा नियंत्रक व दिव्यांगांशी संबंधीत असलेल्या विविध संस्थांचे तज्ञ प्रतिनिधी उपस्थित होते. सदरहू बैठकीमध्ये दिव्यांग विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणामध्ये घेणाऱ्या अडचणी व परिक्षा पध्दतीमध्ये त्यांना दिल्या जात असलेल्या व आवश्यक असलेल्या सोयी सुविधांबाबत सविस्तर चर्चा करण्यात आली व त्यानुसार आवश्यक त्या सूचना व अभिप्राय मागविण्यात आले. प्राप्त अभिप्राय व सूचनांचा विचार करून उच्च शिक्षण/विद्यापीठीय शिक्षण घेणाऱ्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांना सोयी-सुविधा देण्याबाबतचा शासन निर्णय निर्गमित करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते. त्यानुसार खाली नमूद केल्याप्रमाणे शासन निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:-

विशेष गरजा असणाऱ्या (दिव्यांग) विद्यार्थ्यांची खालीलप्रमाणे वर्गवारी आहे.

१. पूर्णतः अंध (Blindness)
२. अंशतः अंध (Low vision/ Partial Blind)
३. कुष्ठरोग निवारित (Leprosy Cured Persons)
४. कर्णबधिर (Hearing Impairment - deaf and hard of hearing)
५. लोकोमोटर डिसेबिलिटी अस्थिव्यंगासह (Locomotor Disability including Orthopedic disability)
६. शारिरीक वाढ खुंटणे (Dwarfism)
७. बौद्धिक अक्षम (मतिमंद/गतिमंद) (Intellectual Disability -Mentally challenged/Slow Learners)
८. मानसिक आजार (Mental Illness)
९. स्वमग्न (Autism Spectrum Disorder)
१०. सेरेब्रल पाल्सी (Cerebral palsy)
११. स्नायुंची विकृती (Muscular Dystrophy)
१२. मज्जासंस्थेचे तीव्र आजार (Chronic Neurological Conditions)

12 13

अध्ययन अक्षम (Specific Learning Disabilities)

१४. बहुविध दृधन अपदयरर (Multiple Sclerosis)
१५. भाषण (वाचा) व भाषा अक्षमत्व (Speech and Language Disability)
१६. थॅलसेमिया (Thalassemia)/ कॅन्सर (Cancer)
१७. हिमोफिलिया (Hemophilia)
१८. सिकल सेल आजार (Sickle Cell Disease)
१९. बहुविकलांग (Multiple Disabilities)

२०. ऑसिड अटॅक व्हिक्टिम (Acid Attack Victim)

२१. पार्किंसन्स आजार (Parkinson's disease)

(१) उपरोक्त सर्व प्रकारातील उच्च शिक्षण संस्थांमधील/ विद्यापीठ स्तरावरील शिक्षण घेणाऱ्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांना खालील नमूद समान सोयी-सुविधा व सवलती उपलब्ध करून देण्यात याव्यात :-

- अ) विद्यार्थ्यांच्या सोयीनुसार जवळचे परीक्षा केंद्र देय राहील. (शक्यतो विद्यार्थी ज्या महाविद्यालयामध्ये शिक्षण घेत आहे तेच महाविद्यालय किंवा त्याच्या घराजवळचे महाविद्यालय परीक्षाकेंद्र असावे) सर्व प्रकारच्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या उत्तरपत्रिका पी.डब्ल्यू.डी. शिक्का मुद्रित करून तपासणी करिता वेगळ्या ठेवण्याची व्यवस्था करावी.
- ब) विद्यार्थ्यांना सर्व प्रकारच्या परीक्षेच्या (Internal, External, Practical) प्रश्नपत्रिका सोडविण्यासाठी प्रति तास २० मिनिटे अधिक वेळ देय राहील.
- क) अनुत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांना सत्रातील प्रत्येक परीक्षेमध्ये लेखी, तोंडी, प्रात्यक्षिक, अंतर्गत व प्रकल्प संशोधन परीक्षेमध्ये एकूण गुणांच्या ३ टक्के गुणांची सवलत एकाच विषयामध्ये किंवा सर्व विषयांमध्ये विभागून देण्यात यावी.
- ड) परीक्षेसाठी विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाचे प्राचार्य/संचालक यांचे पूर्व परवानगीने लेखनिक घेता येईल. मात्र लेखनिकांची व्यवस्था पालकांनी महाविद्यालयाचे सहकार्याने करावी अन्यथा शक्य झाल्यास महाविद्यालयाने लेखनिकांची यादी ठेवावी व या यादीतून लेखनिक देण्यात यावा. यासाठीचा पत्रव्यवहार परीक्षा आवेदनपत्र सादर करतेवेळी करण्यात यावा. आवश्यकतेनुसार सांकेतिक भाषा विश्लेषक (Sign Language Interpreter) उपलब्ध करून द्यावा.
- इ) जे विद्यार्थी आरोग्य व शारीरिक शिक्षण, समाजसेवा, बालवीर /वीरबाला/ छात्रसेना (N.C.C.) संरक्षण अभ्यास (Defence Studies) / मुलकी संरक्षण व रस्ता सुरक्षा गस्त (Civil Defence and Road Safety Patrol) इत्यादी विषय पूर्ण करू शकत नाहीत, त्या विद्यार्थ्यांना या विषयात सवलत मिळण्यासाठी अर्ज दिव्यांग प्रमाणपत्रासह संबंधित महाविद्यालयामार्फत विद्यापीठाकडे पूर्व मान्यतेसाठी पाठवावा किंवा संबंधित विद्यापीठाने अशी सवलत मिळण्याबाबतचे नियम तयार करून सर्व महाविद्यालयांचे निदर्शनास आणावेत.
- ई) सर्व प्रकारच्या दिव्यांग मुलांसाठी स्पेलींग, व्याकरण, विरामचिन्हे याबाबतीत गुणदान कमी करण्यात येवू नये.
- उ) यापैकी काही वर्गवारीसाठी विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी वर्गात आवश्यक असलेली हजेरी/उपस्थिती बंधनकारक राहणार नाही. त्यासाठी संबंधित महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांची परवानगी बंधनकारक राहील.

वरीलप्रमाणे सर्वसाधारण सोयी-सवलती सर्व दिव्यांग विद्यार्थ्यांना देय राहतील. याशिवाय त्यांचे दिव्यांगत्वाच्या प्रकारानुसार काही विशेष सोयी-सवलती खालीलप्रमाणे देय राहतील :-

२. पूर्णतः अंध (Blindness) व अंशतः अंध (Partial Blind) विद्यार्थ्यांकरीता सवलती :-

- १) परीक्षा कालावधीमध्ये गणितीय पाटीचा (Trailer Frame) वापर करता येईल.
- २) परीक्षा कालावधीत आवाजाच्या गणकयंत्राचा (Talking Calculator) वापर करता येईल.
- ३) अंशतः अंध विद्यार्थ्यांना उत्तरपत्रिका लिहिण्यासाठी स्केचपेनचा व प्रश्नपत्रिका वाचण्यासाठी ग्लास मॅग्नीफायरचा वापर करता येईल.
- ४) अंशतः अंध विद्यार्थ्यांसाठी मोठ्या अक्षरातील (Arial २० size) प्रश्नपत्रिका छापण्यात यावी.

- ५) परिक्षेच्या वेळी गरजेनुसार ॲबॅकस व भूमितीय साहित्य साधनाचा वापर करता येईल. आकृत्या, नकाशे, तक्ते इ. न काढण्याची सवलत देय राहिल, त्याचे गुण त्या विद्यार्थ्याला त्या प्रमाणात देण्यात येतील अथवा आकृत्या, नकाशे, तक्ते इ. प्रश्नांसाठी पर्यायी प्रश्न देण्यात यावेत.
- ६) प्रात्यक्षिक परीक्षेऐवजी या विद्यार्थ्यांना या विषयाची तोंडी परीक्षा/बहुपर्यायी उत्तरे असलेली लेखी परीक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता येईल. तोंडी परीक्षेत प्रात्यक्षिकांवर आधारित प्रश्न विचारले जावेत.
- ७) जर एखादया विद्यार्थ्याला संगणकाच्या द्वारे परीक्षा दयावयाची असल्यास स्क्रीन रिडींग सॉफ्टवेअर असलेला संगणक- NVDA Software/तत्सम इतर संगणक प्रणालीचा वापर करता येईल. परंतु त्यासाठी विद्यापीठाची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहिल.
- ८) विद्यार्थ्यांना टेपरेकॉर्डरद्वारे प्रश्न देण्यात यावेत आणि त्यांनी प्रश्नांना दिलेली उत्तरे टेपरेकॉर्डवर रेकॉर्ड करण्यात यावीत व त्यांच्या बसण्याची स्वतंत्र व्यवस्था असावी.
- ९) ज्यावेळी दृष्टीहीन मुलगा बऱ्याच वेळेपासून ब्रेलमध्ये लिहित असेल आणि ज्यामुळे त्याला थकवा जाणवत असेल अशावेळी त्यास काही काळ विश्रांती देण्यात यावी, तथापि ही वेळ सवलतीच्या एकूण वेळेपेक्षा जास्त नसावी.
- १०) ज्यावेळी ब्रेलवाचन, लेखन चाचणी असेल अशावेळी ब्रेललिपीतील चुकांबाबत गुण कमी करू नयेत. तसेच गरज असेल अशावेळी मौखिक पध्दतीने प्रश्नांची उत्तरे विचारून त्याला कितपत ज्ञान आहे याबद्दल चाचणी घेण्यात यावी. चित्र/आकृत्या/नकाशे याऐवजी पर्यायी प्रश्न देण्यात यावेत. वस्तुनिष्ठ प्रश्नांसाठी सुस्पष्ट सूचना देण्यात याव्यात.
- ११) ज्यावेळेस निबंधात्मक प्रश्न असतात आणि ते प्रश्न ब्रेलमध्ये लिहितात अशावेळी सदर प्रश्नावर गुणदान करतांना उत्तरे मोठ्या प्रमाणात लिहिलेले आहे हे न पाहता मुख्य मुद्द्यांवर (Key Points) वर लक्ष देण्यात यावे. महाविद्यालयाने याविषयीचा पत्रव्यवहार विद्यापीठाशी करणे अत्यावश्यक आहे.
- १२) प्रकल्पावर आधारित लेखी परिक्षेऐवजी तोंडी परीक्षा घेण्यात यावी.

(३) कुष्ठरोग निवारित (Leprosy Cured Persons) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

१. ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे.
२. शिकत असलेल्या महाविद्यालयातच शरीराची योग्य स्थिती आणि बसण्याच्या व्यवस्थेसाठी अनुकूल तयार केलेले टेबल, टायपिंग मशीन, खुर्च्या यांची या विद्यार्थ्यांसाठी व्यवस्था करण्यात यावी. यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्वपरवानगी घ्यावी.
३. अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाली ; परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटल मध्ये दाखल व्हावे लागले तर अशा प्रसंगी विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यास पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
४. विद्यार्थ्यांना लिहायला सोयीचे व्हावे यासाठी वेगळ्या प्रकारची पेन्सिल, पेन, ग्रीपर, संगणक देण्याची व्यवस्था उपलब्ध व्हावी.
५. गरजेनुसार लेखनिक घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(४) कर्णबधिर विद्यार्थ्यांसाठी (Hearing Impairment-deft and hard of hearing) सवलती :-

- १) प्रश्नाचे उत्तर अपेक्षित शब्दमर्यादेपेक्षा कमी शब्द मर्यादेत लिहिता येईल. दीर्घोत्तरी प्रश्नांची उत्तरे मुद्यांमध्ये लिहिता येतील. दिर्घोत्तरी प्रश्नांमध्ये मुख्य मुद्यांच्या अनुषंगाने (Key points) उत्तर लिहील्यास परिक्षकांनी उत्तरामध्ये थोडक्यात विषयाच्या अनुषंगाने माहिती/उत्तरे दिली आहेत का ते तपासून गुणदान करावे.
- २) या मुलांसाठी स्पेलींग, व्याकरण, विरामचिन्हे या बाबतीत गुणदान कमी करण्यात येऊ नयेत.
- ३) सर्व विषयाच्या प्रश्नपत्रिकेमध्ये प्रश्नांची शब्दरचना सरळ व सोपी असावी. मौखिक मुख्यमापनासाठी लेखीचा पर्याय असावा.
- ४) आवश्यकता असल्यास अशा विद्यार्थ्यांना वाचनिक/ सूचक (Prompter) देण्यात यावा.
- ५) गरजेनुसार विद्यार्थ्याला त्यास हव्या त्या भाषेत पेपरी लिहिण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(५) लोकोमोटर डिसेबिलिटी अस्थिव्यंगासह (Locomotor Disability Including Orthopedic Disability), बहुविकलांगता (Multiple Disabilities) व सेरेब्रल पाल्सी (Cerebral Palsy) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत तेच महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे. शिकत असलेल्या महाविद्यालयातच शरीराची योग्य स्थिती आणि बसण्यासाठी अनुकूल असे तयार केलेले टेबल, टायपिंग मशीन, खुर्या यांची या विद्यार्थ्यांसाठी व्यवस्था करावी लागेल. तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्व परवानगी घ्यावी.
- २) ज्या विद्यार्थ्यांना आवश्यकता असेल त्यांना उत्तरपत्रिका टाईप करणे किंवा लिहिण्यासाठी तसेच पूर्ण प्रश्नपत्रिका किंवा प्रश्नपत्रिकेचा काही भाग लिहिण्यासाठी लेखनिक घेण्यास परवानगी देण्यात येईल. जर हे विद्यार्थी स्वतः प्रश्नपत्रिका सोडवत असताना मध्येच थकले ; पुढे प्रश्नपत्रिका सोडवू शकत नाही असे वाटल्यास त्यांना महाविद्यालयातील प्रत्यक्ष अध्यापनाशी संबंध नसलेला कोणताही कर्मचारी लेखनिक म्हणून देता येईल. हा कर्मचारी या विद्यार्थ्यांना बोललेली भाषा समजू शकत असावा. या लेखनिकांची काळजीपूर्वक निवड करावी हा लेखनिक बहुविकलांग, सेरेब्रल पाल्सी, लोकोमोटर डिसेबिलिटी विद्यार्थी काय सांगतो ते समजून लिहू शकेल असा असावा.
- ३) आकृत्या, नकाशे, तक्ते इ. न काढण्यासाठी सवलत देय राहिल. याचे गुण त्या विद्यार्थ्याला त्याचे प्रमाणात देण्यात यावेत.
- ४) प्रात्यक्षिक परीक्षेऐवजी या विद्यार्थ्यांना या विषयाची तोंडी परीक्षा/बहुपर्यायी उत्तरे असलेली लेखी परीक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता येईल. तोंडी परीक्षेत प्रात्यक्षिकांवर आधारित प्रश्न विचारले जावेत.
- ५) या मुलांना अतिरिक्त सूचना किंवा संकेताची गरज भासते, तेव्हा परीक्षेच्या वेळी त्यांची बैठकीची वेगळी व्यवस्था करण्यात यावी.
- ६) अशा विद्यार्थ्यांच्या परिक्षासाठी तांत्रिक पद्धतीचा वापर करण्यात यावा. (उदा. संगणक व संगणक प्रणाली Voice Synthesizer)
- ७) प्रश्नाची प्रक्रिया जाणून घेण्यासाठी संप्रेषण बोर्ड (Communication Board) चा वापर करावा.
- ८) अनुकूलनशील साहित्य आणि उपकरणांचा वापर करू देण्यात यावा. उदा. पेन्सिल व ग्रीप्स.
- ९) हे विद्यार्थी जास्त दाब देऊन लिहितात त्यासाठी आवश्यकतेनुसार कागद/उत्तरपत्रिका जाड पानांची देण्यात यावी.

(६) शारिरीक वाढ खुंटणे (Dwarfism) :-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत तेच महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात येईल. शिकत असलेल्या महाविद्यालयातच शरीराची योग्य स्थिती आणि बसण्याच्या व्यवस्थेसाठी अनुकूल तयार केलेले टेबल, टायपिंग मशीन, खुर्च्या यांची या विद्यार्थ्यांसाठी व्यवस्था करावी. तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्व परवानगी घ्यावी.
- २) लेखनिक घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ३) आवश्यकता असेल तर वाचनिक/सूचक घेण्याची परवानगी असावी.

(७) बौद्धिक अक्षम (मतिमंद/गतिमंद) (Intellectual Disability-Mentally challenged/ Slow Learners) :-

- १) विद्यार्थ्यांना आकृत्या, नकाशे, तक्ते इ. न काढण्याची सवलत देण्यात यावी. त्यासाठीचे गुण त्या विद्यार्थ्यांना त्याच प्रमाणात देण्यात यावेत.
- २) विद्यार्थ्यांना उत्तरपत्रिका टाईप करून वा लिहून देण्याची परवानगी प्रदान करण्यात यावी. त्यांना पूर्ण प्रश्नपत्रिका वा प्रश्नपत्रिकेचा काही भाग लिहिण्यासाठी लेखनिक घेण्यास परवानगी देण्यात येईल. हे विद्यार्थी स्वतः प्रश्नपत्रिका सोडवत असताना मध्येच थकले, पुढे प्रश्नपत्रिका सोडवू शकत नाही असे वाटल्यास त्यांना महाविद्यालयातील प्रत्यक्ष अध्यापनाशी संबंध नसलेला कोणताही कर्मचारी लेखनिक म्हणून घेता येईल. हा कर्मचारी या विद्यार्थ्यांना बोललेली भाषा समजू शकत असावा. या लेखनिकांची काळजीपूर्वक निवड करावी. हा लेखनिक अध्ययन अक्षम विद्यार्थी काय सांगतो ते समजून लिहू शकेल असा असावा.
- ३) प्रात्यक्षिक परीक्षेऐवजी त्या विद्यार्थ्यांना त्या विषयाची तोंडी परीक्षा/बहुपर्यायी उत्तरे असलेली लेखी परीक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता येईल. तोंडी परीक्षेत प्रात्यक्षिकांवर आधारित प्रश्न विचारले जावेत.
- ४) या गटात मोडणाऱ्या अनेक विद्यार्थ्यांची कारक कौशल्ये अविकसित असतात याचा विचार करून त्यांना वेगळ्या प्रकारची पेन्सिल, पेन, ग्रीपर, गणकयंत्र वापरण्याची परवानगी द्यावी.
- ५) आवश्यकतेनुसार प्रौढ लेखनिक देण्यात यावा.

(८) मानसिक आजार (Mental Illness):-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते महाविद्यालय अथवा घराजवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे.
- २) या विद्यार्थ्यांची परीक्षा वेगळ्या वर्गात घेण्यात यावी.
- ३) विद्यार्थी अचानक आक्रमक/हिसक बनला तर परिस्थिती हाताळू शकेल असाच पर्यवेक्षक नेमावा.
- ४) लेखी परीक्षेऐवजी ऑडिओ/व्हीडीओ रेकॉर्डर वापरून मौखिक परीक्षा घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(९) स्वमग्न (Autism Spectrum Disorder) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे. त्यांच्या महाविद्यालयातच या मुलांसाठी विशेष तयार केलेले टेबल, टायपिंगमशीन, संगणक, गणकयंत्र, खुर्च्या यांची व्यवस्था करण्यात यावी.

- २) विद्यार्थ्यांना उत्तरपत्रिका टाईप करून वा लिहून देण्याची परवानगी देण्यात येईल. त्यांना पूर्ण उत्तरपत्रिका किंवा उत्तरपत्रिकेचा काही भाग लिहिण्यासाठी लेखनिक घेण्यास परवानगी देण्यात यावी. जर हे विद्यार्थी स्वतः प्रश्नपत्रिका सोडवत असताना मधेच थकले, पुढे प्रश्नपत्रिका सोडवू शकत नाहीत असे वाटल्यास, त्यांना महाविद्यालयातील प्रत्यक्ष अध्यापनाशी संबंध नसलेला कोणताही कर्मचारी लेखनिक म्हणून घेता येईल. हा कर्मचारी या विद्यार्थ्याने बोललेली भाषा समजू शकत असावा. या लेखनिकांची काळजीपूर्वक निवड करावी. हा लेखनिक ऑटिस्टिक विद्यार्थी काय सांगतो ते लिहू शकेल असा असावा.
- ३) विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी त्याला खात्री वाटेल अशी व्यक्ती परीक्षा वर्गाजवळ उपस्थित रहाण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ४) विद्यार्थ्यांना आकृत्या, नकाशे/तक्ते इ. न काढण्याची सवलत देण्यात येईल. त्याचे गुण त्या विद्यार्थ्याला त्या प्रमाणात देण्यात येतील.
- ५) प्रात्यक्षिक आणि प्रकल्प परीक्षेस विद्यार्थ्यांना या विषयाची तोंडी परीक्षा/बहुपर्यायी उत्तरे असलेली लेखी परीक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता येईल. तोंडी परीक्षेत प्रात्यक्षिकांवर आधारित प्रश्न विचारले जावेत.
- ६) मौखिक मुल्यमापनासाठी लेखीचा पर्याय असावा.
- ७) आवश्यकतेनुसार प्रौढ लेखनिक देण्यात यावा.
- ८) आवश्यकतेनुसार वाचनिक/Prompter (सूचक) देण्यात यावा.
- ९) प्रश्नाचे उत्तर अपेक्षित शब्दमर्यादेपेक्षा कमी शब्द मर्यादेत लिहिता येईल. दिर्घोत्तरी प्रश्नाची उत्तरे मुद्यांमध्ये (Key Points) लिहिता येतील. दिर्घोत्तरी प्रश्नांमध्ये मुख्य मुद्यांच्या अनुषंगाने उत्तर दिल्यास परीक्षकांनी परीक्षेतील उत्तरामध्ये थोडक्यात विषयाच्या अनुषंगाने माहिती/उत्तरे दिली आहेत का ते तपासून गुणदान करावे.
- १०) या विद्यार्थ्यांची परीक्षा वेगळ्या वर्गात घेण्यात यावी.
- ११) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागल्यास अशा विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
- १२) या गटात मोडणाऱ्या अनेक विद्यार्थ्यांची कारक कौशल्य अविकसित असतात. याचा विचार करून त्यांना वेगळ्या प्रकारची पेन्सील, पेन, ग्रीपर, गणकयंत्र वापरण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ११) अनिवार्य विषयाऐवजी (सायन्स, गणित इ.) विद्यार्थ्याला त्याला झेपेल असा विषय निवडून परीक्षा देण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(१०) स्नायुंची विकृती (Muscular Dystrophy)/ मेंदू व मज्जापेशी काठीण्य (Multiple Sclerosis) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे.
- २) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागल्यास अशा विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.

- ३) या विद्यार्थ्यांची बैठक व्यवस्था वेगळ्या वर्गात करावी. वेळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमणूक करावी. परीक्षा विभाग प्रमुख, महाविद्यालयीन अधिकारी यांच्या परवानगीने आवश्यकता असेल तर परीक्षा हॉस्पिटल अथवा विद्यार्थ्यांच्या घरी घेण्यात यावी.
- ४) लेखी परीक्षेऐवजी ऑडिओ/व्हीडीओ रेकॉर्डर वापरून मौखिक परीक्षा घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(११) मज्जासंस्थेचे तीव्र आजार (Chronic Neurological Conditions) :-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे.
- २) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागल्यास अशा तर विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
- ३) या विद्यार्थ्यांची बैठक व्यवस्था वेगळ्या वर्गात करावी. वेळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमणूक करावी. परीक्षा विभाग प्रमुख, महाविद्यालयीन अधिकारी यांच्या परवानगीने आवश्यकता असेल तर परीक्षा हॉस्पिटल अथवा विद्यार्थ्यांच्या घरी घेण्यात यावी.
- ४) लेखी परीक्षेऐवजी ऑडिओ/व्हीडीओ रेकॉर्डर वापरून मौखिक परीक्षा घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(१२) अध्ययन अक्षम (Specific Learning Disabilities) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

- १) विद्यार्थ्यांना आकृत्या, नकाशे, तक्ते इ. न काढण्यासाठी सवलत देण्यात यावी. सदरचे गुण त्या विद्यार्थ्याला, त्या प्रमाणात देण्यात यावेत.
- २) विद्यार्थ्यांना उत्तरपत्रिका टाईप करून वा लिहून देण्याची परवानगी देण्यात येईल. त्यांना पूर्ण उत्तरपत्रिका किंवा उत्तरपत्रिकेचा काही भाग लिहिण्यासाठी लेखनिक घेण्यास परवानगी देण्यात येईल. जर हे विद्यार्थी स्वतः प्रश्नपत्रिका सोडवत असताना मैद्येच थकले, पुढे प्रश्नपत्रिका सोडवू शकत नाही असे वाटल्यास त्यांना महाविद्यालयातील प्रत्यक्ष अध्यापनाशी संबंध नसलेला कोणताही कर्मचारी लेखनिक म्हणून घेता येईल. हा कर्मचारी या विद्यार्थ्याने बोललेली भाषा समजू शकत असावा. या लेखनिकांची काळजीपूर्वक निवड करावी. हा लेखनिक अध्ययन अक्षम विद्यार्थी काय सांगतो ते समजून लिहू शकेल असा असावा.
- ३) प्रात्यक्षिक आणि प्रकल्प परीक्षेस विद्यार्थ्यांना या विषयाची तोंडी परीक्षा/बहुपर्यायी उत्तरे असलेली लेखी परीक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता येईल. तोंडी परीक्षेत प्रात्यक्षिकांवर आधारित प्रश्न विचारले जावेत.
- ४) या गटात मोडणाऱ्या अनेक विद्यार्थ्यांची कारक कौशल्ये अविकसित असतात. याचा विचार करून त्यांना वेगळ्या प्रकारची पेन्सिल, पेन, ग्रीपर, गणकयंत्र वापरण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ५) लेखी परीक्षेऐवजी ऑडिओ/व्हीडीओ रेकॉर्डर वापरून मौखिक परीक्षा घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ६) आवश्यकतेनुसार प्रौढ लेखनिक देण्यात यावा.
- ७) प्रश्नाचे उत्तर अपेक्षित शब्दमर्यादेपेक्षा कमी शब्द मर्यादेत लिहिता येईल. दिर्घोत्तरी प्रश्नाची उत्तरे मुद्यांमध्ये (Key Points) लिहिता येतील. अशा दिर्घोत्तरी प्रश्नांमध्ये मुख्य मुद्यांच्या

अनुषंगाने उत्तर लिहील्यास परिक्षकांनी उत्तरामध्ये थोडक्यात विषयाच्या अनुषंगाने माहिती/उत्तरे दिली आहेत का ते तपासून गुणदान करावे.

(१३) मेंदू व मज्जापेशी काठीण्य (Multiple Sclerosis) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे.
- २) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागल्यास त्या विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
- ३) या विद्यार्थ्यांची बैठक व्यवस्था वेगळ्या वर्गात करावी. वेळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमणूक करावी. परीक्षा विभाग प्रमुख, महाविद्यालयीन अधिकारी यांच्या परवानगीने आवश्यकता असेल तर परीक्षा हॉस्पिटल अथवा विद्यार्थ्यांच्या घरी घेण्यात यावी.
- ४) लेखी परीक्षेऐवजी ऑडिओ/व्हीडीओ रेकॉर्डर वापरून मौखिक परीक्षा घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(१४) भाषण (वाचा) व भाषा अक्षमत्व (Speech and Language Disability) असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

- १) ज्यावेळेस निबंधात्मक प्रश्न असतात अशावेळी सदर प्रश्नावर गुणदान करतांना उत्तरे मोठ्या प्रमाणात लिहिलेले आहे हे न पाहता मुख्य मुद्द्यांवर (Key Points) वर लक्ष देण्यात यावे. महाविद्यालयाने याविषयीचा पत्रव्यवहार विद्यापीठाशी करणे अत्यावश्यक आहे.
- २) विद्यार्थ्यांना आकृत्या, नकाशे/तक्ते इ. न काढण्याची सवलत देण्यात यावी. त्याचे गुण त्या विद्यार्थ्याला त्या प्रमाणात देण्यात यावेत अथवा त्यासाठी पर्यायी प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- ३) अनिवार्य विषयाऐवजी (सायन्स, गणित इ.) विद्यार्थ्याला त्यास झेपेल असा विषय निवडून परीक्षा देण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ४) तोंडी परीक्षा लेखी स्वरूपात स्वरूपाची परवानगी देण्यात यावी.

(१५) थॅलसेमिया (Thalassemia)/ कॅन्सर (Cancer):-

- १) महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात येईल. त्यांच्या महाविद्यालयातच या मुलांसाठी विशेष तयार केलेले टेबल, टायपिंग मशीन, खुर्च्याची व्यवस्था करण्यात यावी. तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्व परवानगी घ्यावी.
- २) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागले तर विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
- ३) इन्फेक्शनची शक्यता लक्षात घेऊन या विद्यार्थ्यांसाठी बैठक व्यवस्था वेगळ्या वर्गात करावी. वेळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमणूक करावी व परीक्षा विद्यार्थ्यांच्या घरी घेण्यात यावी.
- ४) विद्यार्थ्यांना लिहावयाचे सोयीचे व्हावे यासाठी वेगळ्या प्रकारची पेन्सील, पेन, ग्रीपर, संगणक देण्याची व्यवस्था उपलब्ध करावी.

- ५) गरज असल्यास त्यांना लेखनिक घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ६) विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी त्याला खात्री वाटेल अशी व्यक्ती परीक्षा वर्गाजवळ उपस्थित रहाण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ७) यापेक्षा वेगळ्या सोयी हव्या असतील तर पालक विषय शिक्षक, प्राचार्य व परीक्षा विभाग प्रमुख यांच्या समन्वयाने ठरविण्यात यावे.

(१६) हिमोफिलिया (Hemophilia):-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात येईल. त्यांच्या महाविद्यालयातच या मुलांसाठी विशेष तयार केलेले टेबल, टायपिंग मशीन, खुर्च्याची व्यवस्था करण्यात यावी. तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्व परवानगी घ्यावी.
- २) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागल्यास विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
- ३) इन्फेक्शनची शक्यता लक्षात घेऊन या विद्यार्थ्यांसाठी बैठक व्यवस्था वेगळ्या वर्गात करावी. वेळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमणूक करावी व परीक्षा विद्यार्थ्यांच्या घरी घेण्यात यावी.
- ४) विद्यार्थ्यांना लिहावयाचे सोयीचे व्हावे यासाठी वेगळ्या प्रकारची पेन्सील , पेन, ग्रीपर, संगणक देण्याची व्यवस्था उपलब्ध करावी.
- ५) गरज असल्यास त्यांना लेखनिक घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ६) विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी त्याला खात्री वाटेल अशी व्यक्ती परीक्षा वर्गाजवळ उपस्थित रहाण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ७) यापेक्षा वेगळ्या सोयी हव्या असतील तर पालक विषय शिक्षक, प्राचार्य व परीक्षा विभाग प्रमुख यांच्या समन्वयाने ठरविण्यात यावे.

(१७) सिकल सेल (Sickle Cell Disease):-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात येईल. त्यांच्या महाविद्यालयातच या मुलांसाठी विशेष तयार केलेले टेबल, टायपिंग मशीन, खुर्च्याची व्यवस्था करण्यात यावी. तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्व परवानगी घ्यावी.
- २) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागल्यास विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करून त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
- ३) इन्फेक्शनची शक्यता लक्षात घेऊन या विद्यार्थ्यांसाठी बैठक व्यवस्था वेगळ्या वर्गात करावी. वेळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमणूक करावी व परीक्षा विद्यार्थ्यांच्या घरी घेण्यात यावी.
- ४) विद्यार्थ्यांना लिहावयाचे सोयीचे व्हावे यासाठी वेगळ्या प्रकारची पेन्सील , पेन, ग्रीपर, संगणक देण्याची व्यवस्था उपलब्ध करावी.
- ५) गरज असल्यास त्यांना लेखनिक घेण्याची परवानगी देण्यात यावी.

- ६) विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी त्याला खात्री वाटेल अशी व्यक्ती परीक्षा वर्गाजवळ उपस्थित रहाण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- ७) यापेक्षा वेगळ्या सोयी हव्या असतील तर पालक विषय शिक्षक, प्राचार्य व परीक्षा विभाग प्रमुख यांच्या समन्वयाने ठरविण्यात यावे.

(१८) ॲसिड ॲटॅक व्हिक्टिम (Acid Attack Victim) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :-

- १) ज्या महाविद्यालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जवळचे महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे.
- २) शिकत असलेल्या महाविद्यालयातच शरीराची योग्य स्थिती आणि बसण्यासाठी अनुकूल असे तयार केलेले टेबल, टायपिंग मशीन, खुर्चा यांची या विद्यार्थ्यांसाठी व्यवस्था करण्यात यावी. तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्व परवानगी घ्यावी.
- ३) अचानक उपचार करावे लागतील अशी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीतच उपचारासाठी हॉस्पिटलमध्ये दाखल व्हावे लागल्यास विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा विचार करुन त्यांना पुनःपरीक्षेची (Re-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय साधावा.
- ४) विद्यार्थ्यांना लिहावयाचे सोयीचे व्हावे यासाठी वेगळ्या प्रकारची पेन्सील , पेन, ग्रीपर, संगणक देण्याची व्यवस्था उपलब्ध करुन द्यावी.
- ५) गरज असल्यास त्यांना लेखनिक घेण्याची परवानगी द्यावी.

(१९) पार्किंसन्स (Parkinson's Disease):-

- १) ज्यावेळेस निबंधात्मक प्रश्न असतात अशावेळी सदर प्रश्नावर गुणदान करतांना उत्तरे मोठ्या प्रमाणात लिहिलेले आहे हे न पाहता मुख्य मुद्द्यांवर(Key Points) वर लक्ष देण्यात यावे. महाविद्यालयाने याविषयीचा पत्रव्यवहार विद्यापीठाशी करणे अत्यावश्यक आहे.
- २) विद्यार्थ्यांना आकृत्या, नकाशे/तक्ते इ. न काढण्याची सवलत देण्यात यावी. त्याचे गुण त्या विद्यार्थ्याला त्या प्रमाणात देण्यात यावेत अथवा त्यासाठी पर्यायी प्रश्न विचारण्यात यावेत.
- ३) तोंडी परीक्षा लेखी स्वरूपाची परवानगी देण्यात यावी.

उपरोक्त नमुद वर्गवारीतील दिव्यांग विद्यार्थी ज्या महाविद्यालयामध्ये शिक्षण घेत आहे त्या महाविद्यालयातील प्राचार्यांनी या शासन निर्णयामध्ये नमुद केलेल्या सर्व सवलती व सुविधा या विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मिळतील याची दक्षता घ्यावी. सदर शासन निर्णय राज्यातील उच्च व तंत्र शिक्षण विभागातर्गत येणाऱ्या सर्व विद्यापीठे व त्यांच्या संलग्नीत असणारी सर्व महाविद्यालये तसेच राज्यशासना मार्फत विशेष कायद्यान्वये स्थापन करण्यात आलेल्या सर्व स्वयं अर्थसहाय्यीत विद्यापीठांना लागू राहिल. सदर आदेशाची प्रभावी अंमलबजावणी होईल हे पाहण्याची जबाबदारी सर्व उपरोक्त नमुद विद्यापीठांची राहिल.

सदरहू शासन निर्णयाची तात्काळ प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०३०४१३१६२५२३०८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

Siddharth
Kharat

Digitally signed by Siddharth Kharat
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Higher And
Technical Education Department, postalCode=400032,
st=Maharashtra,
2.5.4.20=6f8cb55012423727bece629d954713c1ec2962a9
ca9b809643170e56321cf024, cn=Siddharth Kharat
Date: 2017.03.04 17:49:42 +05'30'

(सिद्धार्थ खरात)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. मंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा. अप्पर मुख्य सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
६. सर्व अकृषी विद्यापीठांचे कुलगुरु / कुलसचिव.
७. राज्यातील सर्व स्वयं अर्थसहाय्यीत विद्यापीठांचे कुलगुरु / कुलसचिव.
८. सर्व संचालक, उच्च व तंत्र शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य.
९. उप सचिव, (विशि) (मशि) (तांशि) उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
१०. निवड नस्ती- विशि-३.